

Cauza C-156/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98
alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

14 martie 2023

Instanța de trimitere:

Rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (Țările de Jos)

Data deciziei de trimitere:

13 martie 2023

Reclamanți:

K

L

M

N

Pârât:

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Obiectul procedurii principale

Reclamanții din procedura principală sunt două surori și părinții acestora, care dețin cu toții cetățenia armeană și au reședința în Țările de Jos, din anul 2011, fără un permis de ședere permanentă. După respingerea cererii lor de protecție internațională și a unei noi cereri de autorizare a șederii, introdusă în 2016, ei au introdus în anul 2019 o a treia cerere de autorizare a șederii. Au fost respinse atât această cerere, cât și contestația pe care au formulat-o împotriva deciziei de respingere, după care au atacat, în acțiunea principală, decizia de respingere a contestației.

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Cererea de decizie preliminară, formulată în temeiul articolului 267 TFUE, privește eventuala obligație a instanței naționale de a verifica din oficiu dacă a fost respectat principiul nereturnării într-o procedură care nu a fost inițiată printr-o cerere de protecție internațională, ci printr-o altă cerere de autorizare a șederii.

Întrebările preliminare

I Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene coroborat cu articolul 4 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, cu articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și cu articolul 5 din Directiva privind returnarea trebuie interpretat în sensul că o autoritate judiciară trebuie să stabilească din oficiu eventuala nerespectare a principiului nereturnării, pe baza datelor din dosar care i-au fost aduse la cunoștință, astfel cum au fost completate sau clarificate în procedura contradictorie desfășurată în fața acesteia? Întinderea acestei obligații depinde de împrejurarea dacă procedura contradictorie desfășurată a fost inițiată cu o cerere de protecție internațională, prin urmare întinderea acestei obligații diferă în cazul în care riscul de returnare se evaluează în cadrul autorizării sau în cadrul returnării?

II Articolul 5 din Directiva privind returnarea coroborat cu articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că, dacă o decizie de returnare este luată într-o procedură care nu este inițiată cu o cerere de protecție internațională, aprecierea dacă principiul interzicerii returnării se opune acesteia trebuie să aibă loc înainte de adoptarea unei decizii de returnare, iar în acest caz un risc de returnare constat se opune adoptării unei decizii de returnare sau, în această situație, un risc de returnare constat reprezintă un obstacol în calea îndepărtării?

III O decizie de returnare se reînnoiește atunci când această decizie de returnare este suspendată printr-o nouă procedură care nu este inițiată cu o cerere de protecție internațională sau articolul 5 din Directiva privind returnarea coroborat cu articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie interpretat în sensul că, în cazul în care riscul de returnare nu este evaluat în procedura care determină restabilirea șederii ilegale, trebuie să urmeze o evaluare actualizată a riscului de returnare și trebuie adoptată, prin urmare, o nouă decizie de returnare? Răspunsul la această întrebare diferă în cazul în care nu este vorba despre o decizie de returnare suspendată, ci despre o decizie de returnare pe care resortisantul țării terțe și autoritățile nu au pus-o în aplicare o lungă perioadă?

Dispoziții internaționale invocate

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (CEDO), articolele 3, 4, 5, 6, 8, 13.

Dispozițiile de drept al Uniunii invocate

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolele 1, 2 și 4, articolul 19 alineatul (2), articolul 47 și articolul 52 alineatul (3).

Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală, articolele 3, 5, 6, 8, 9 și articolul 13 alineatul (1).

Dispoziții naționale invocate

Vreemdelingenwet 2000 (Legea din anul 2000 privind străinii), articolele 27, 45, 62a.

Vreemdelingenbesluit 2000 (Decretul din anul 2000 privind străinii), articolul 3.6.

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 Reclamanții sunt o familie armeană formată din două surori și părinții acestora. La 16 martie 2011, ei au solicitat protecție internațională. Cererea lor a fost respinsă, însă ei nu s-au întors în Armenia. La 10 mai 2016, reclamanții au depus o nouă cerere de ședere, întemeiată pe o reglementare care trebuia să ofere o soluție pentru situația dureroasă a unor copii care au locuit o lungă perioadă în Țările de Jos fără permis de ședere. Această cerere a fost respinsă, însă la 18 februarie 2019 reclamanții au solicitat din nou autorizarea șederii, în temeiul unei noi reglementări pentru copiii cu rezidență de lungă durată. A fost respinsă și această cerere, precum și contestația formulată împotriva deciziei de respingere. În litigiul principal, reclamanții introduc o acțiune împotriva acestei ultime decizii de respingere.
- 2 Spre deosebire de prima cerere, următoarele două cereri nu s-au referit la o cerere de protecție internațională, ci la cereri de ședere pentru motive obișnuite, în care reclamanții au solicitat posibilitatea de a-și continua viața privată în mod legal în Țările de Jos.

Principalele argumente ale părților din litigiul principal

- 3 În susținerea acțiunii lor, reclamanții fac referire, printre altele, la perioada lungă de ședere a familiei, la vârsta celor două surori la sosirea lor în Țările de Jos și la

faptul că, între timp, cele două surori au crescut în cultura occidentală. În prezent, ele urmează studii universitare și se tem că, în cazul returnării în țara de origine, Armenia, vor trebui să se adapteze altor norme și valori care se aplică în această țară tinerelor femei.

- 4 Pârâtul, staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Secretarul de stat pentru securitate și justiție, Țările de Jos), susține că îndepărtarea reclamanților nu conduce la încălcarea articolului 8 din CEDO (dreptul la respectarea vieții private). Interesul statului neerlandez pentru o politică de admisie restrictivă primează în fața interesului reclamanților de a-și continua viața privată în mod legal în Țările de Jos. În plus, odată cu refuzul cererilor de ședere anterioare, familia a fost deja obligată să se întoarcă.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 5 Instanța de trimitere notează că trebuie să se evalueze, pe baza dreptului național, dacă cererile de ședere ale reclamanților au fost respinse în mod justificat. Respingerea acestor cereri indică faptul că trebuie să se stabilească, de asemenea, că o continuare a șederii reclamanților în Țările de Jos este ilegală. Această obligație de a se stabili șederea ilegală decurge din dreptul Uniunii, și anume din Directiva 2008/115/CE (denumită în continuare „Directiva privind returnarea”). Aceasta prevede de asemenea că, în cazul unei șederi ilegale trebuie adoptată, în principiu, o decizie de returnare. Resortisantul țării terțe trebuie să se întoarcă în țara de origine sau, în orice caz, să părăsească teritoriul Uniunii. Dacă resortisantul țării terțe nu face acest lucru, statul membru trebuie să procedeze la îndepărtare.
- 6 Instanța de trimitere stabilește că, potrivit articolului 5 din Directiva privind returnarea, statele membre trebuie să respecte principiul nereturnării atunci când pun în aplicare Directiva privind returnarea. Acest principiu este prevăzut la articolul 19 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, dispoziție care stipulează că nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante. Instanța de trimitere se întreabă, în esență, dacă într-o procedură care nu a fost inițiată printr-o cerere de protecție internațională și în care părțile nu au invocat această interdicție a returnării, ea trebuie totuși să verifice din oficiu dacă această interdicție este respectată.
- 7 Instanța de trimitere explică în mod exhaustiv de ce întrebările sale sunt admisibile, chiar dacă litigiul principal trebuie evaluat pe baza dreptului național. Ea face referire, printre altele, la Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene (denumită în continuare „Curtea”) din 22 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Îndepărtare – Cannabis medicinal), C-69/21, EU:C:2022:913, în care s-a statuat deja că articolul 5 din Directiva privind returnarea trebuie să fie luat în considerare atunci când se examinează dacă

dreptul la respectarea vieții private a resortisantului menționat se opune ca acesta să facă obiectul unei decizii de returnare. În mod similar, și în cazul de față, evaluarea interzicerii returnării poate fi importantă încă de la momentul evaluării cererii de ședere și trebuie, prin urmare, să fie abordată înainte de a se stabili că o cerere de ședere trebuie respinsă. Astfel, în litigiul principal este necesară o interpretare a dreptului Uniunii încă de la evaluarea cererilor de ședere.

- 8 Argumentul că cele două surori sunt atât de occidentalizate încât interzicerea returnării se opune îndepărtării lor poate fi invocat de reclamânți și într-o nouă cerere de protecție internațională. În acest caz va fi necesară, desigur, o nouă evaluare a acestei interdicții. Potrivit instanței de trimitere, această posibilitate nu afectează însă faptul că este posibil ca instanța să trebuiască să evalueze din oficiu principiul nereturnării și în prezenta procedură privind un permis de ședere pentru motive obișnuite. Prin urmare, pentru această instanță din prezenta procedură este important de știut dacă o examinare din oficiu este necesară nu numai în procedurile privind admisia străinilor, ca în cazul unei cereri de protecție internațională, ci și în procedurile în care este abordată returnarea acestora, iar instanța consideră că întrebările sale trebuie declarate admisibile.
- 9 Instanța de trimitere subliniază că interzicerea returnării este absolută. Ea consideră, prin urmare, că dreptul fundamental la o cale de atac eficientă este respectat numai dacă se examinează întotdeauna, deci inclusiv din oficiu, dacă este respectat principiul nereturnării. Acest lucru îl indică și Hotărârea Curții din 8 noiembrie 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Examinare din oficiu a măsurii de luare în custodie publică), C-704/20 și C-39/21, EU:C:2022:858, punctul 94 și dispozitiv, în care s-a stabilit că, atunci când evaluează dacă luarea în custodie publică a fost legală, instanța națională trebuie să constate din oficiu, în mod similar, „eventuala nerespectare a unei condiții de legalitate care nu a fost invocată de persoana în cauză”. Cu toate acestea, Curtea nu s-a exprimat niciodată în mod explicit cu privire la o obligație de examinare din oficiu a principiului nereturnării, prin urmare instanța de trimitere adresează prima întrebare.
- 10 În cazul în care Curtea este de acord cu propunerea instanței de trimitere de a impune obligativitatea acestei examinări din oficiu, sunt abordate cea de-a doua și a treia întrebare. Pentru a explica cea de-a doua întrebare, instanța de trimitere arată mai întâi că din articolele 5 și 9 din Directiva privind returnarea pare să rezulte că, înainte de adoptarea unei decizii de returnare, trebuie evaluat dacă, din cauza interzicerii returnării, o eventuală îndepărtare de către statele membre în țara de origine trebuie amânată. În schimb, dacă în mod efectiv lucrurile stau astfel, obligația de returnare a unui resortisant al unei țări terțe aflat în situație de ședere ilegală nu pare să fie amânată. De altfel, acest resortisant al unei țări terțe poate pleca într-o altă țară din afara Uniunii. Acest lucru conduce la întrebarea dacă, în cazul unei proceduri care nu a fost inițiată printr-o cerere de protecție internațională, un posibil risc de returnare trebuie într-adevăr evaluat înaintea unei decizii de returnare și are drept consecință faptul că nu poate fi impusă o decizie de returnare sau că această decizie poate fi impusă, dar nu poate avea loc o

îndepărtare către țara de origine. În acest caz, resortisantul țării terțe are în continuare obligația de a părăsi teritoriul Uniunii.

- 11 Potrivit instanței de trimitere, această a doua întrebare prezintă similarități cu cea de-a doua întrebare din cauza C-663/21 [Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (Refugiat care a săvârșit o infracțiune gravă)], aflată în prezent pe rolul Curții. Această cauză se bazează însă pe cu totul alte fapte și, în plus, a doua și a treia întrebare din prezenta cauză sunt strâns legate una de cealaltă. Prin urmare, un răspuns la a doua întrebare este necesar, în pofida acestei întrebări adresate anterior.
- 12 A treia întrebare rezultă din constatarea instanței de trimitere că numai în cazul unei cereri de protecție internațională, cererea se examinează întotdeauna în raport cu principiul nereturnării, chiar dacă ar fi vorba despre o cerere repetată. De altfel, o astfel de cerere se bazează pe teama de returnare. Prin urmare, caracterul întemeiat al acestei temeri trebuie evaluat întotdeauna pe baza unei aprecieri actualizate a riscului de returnare.
- 13 În cazul unei cereri de ședere care nu a fost inițiată cu o cerere de protecție internațională, situația este diferită. Dacă o decizie de returnare nu este pusă în aplicare, iar un străin inițiază o nouă procedură de obținere a dreptului de ședere, această decizie de returnare este numai suspendată. Se pune întrebarea dacă, în cazul unei noi respingeri, decizia de returnare intră din nou în vigoare, efectul fiind acela că nu are loc o reevaluare a riscului de returnare. Potrivit instanței de trimitere, acest lucru poate aduce atingere obligației statelor membre de a oferi o cale de atac eficientă. În opinia sa, o cale de atac poate fi eficientă numai dacă oferă protecție nu doar împotriva stabilirii șederii ilegale, ci și împotriva returnării. De altfel, interzicerea acesteia din urmă este absolută. Aceasta ar însemna că o decizie de returnare se poate baza întotdeauna numai pe o evaluare actualizată a interzicerii returnării. Prin urmare, acest lucru ar trebui să se aplice chiar dacă o decizie de returnare nu a fost complet suspendată, ci pur și simplu acea decizie nu a fost mult timp pusă în aplicare. Cu toate acestea, din reglementare nu se poate deduce dacă lucrurile stau cu adevărat astfel, iar Curtea nu a stabilit niciodată în mod clar acest lucru. Prin urmare, se adresează a treia întrebare.